

**Jean-Pierre Torrell. *Fenomén „katolická teologie“*.
Praha: Krystal OP 2013, 167 s. ISBN 978-80-87183-52-6**

M I C H A L S K L E N Á Ř

Nakladatelství Krystal OP vydalo pod názvem *Fenomén „katolická teologie“* překlad díla *La théologie catholique* pocházejícího již z roku 1994 (rozšířené a přeložené vydání je z roku 2008, části ze začátku 90. let ale nebyly pro účely druhého vydání nijak upravovány), pořízený Oldřichem Seluckým. Drobnější práce Jeana-Pierra Torrella vyšla v originálním jazyce v rámci popularizačně-teologické ediční řady „Que sais-je?“ – „Co vím?“ Předmluva Tomáše Petráčka nazvaná „Mistr a teologie. Dominikán Jean-Pierre Torrell, Tomáš Akvinský a radost z myšlení“ (s. 5–18) představuje dílo a autora, jehož označuje za „žijícího klasika katolické teologie“ (s. 5). Tomáš Petráček dále ukazuje základní prvky Torrellova díla a zasazuje předkládanou práci do kontextu jeho myšlení.

Kniha má podle autorské předmluvy za cíl nabídnout čtenáři přehled o současném stavu katolické teologie (s. 19). Jean-Pierre Torrell vysvětluje hned v úvodu slova v názvu publikace, když říká, že „teologie“ se nutně musí skládat ze tří částí: Zjevení Boha, víry a rozumu člověka. Pojem „katolický“ označuje hledisko, z něhož je představována teologie, její dějiny, povaha, metoda a současná situace. Zachování jednoty víry a připuštění různosti teologických přístupů či teologií vede Torrella k důležitému metodologickému upozornění, které ozřejmuje výstavbu textu: „Všechny [teologie] jsou oprávněné natolik, nakolik respektují zjevení pravdy, nejsou však všechny stejně hodnotné z hlediska rozumu a jejich platnost můžeme posuzovat podle toho, jak jsou uvnitř a navenek koherentní“ (s. 22).

První kapitola nazvaná Slovo a věc (s. 23–32) obsahuje vývoj chápání pojmu „teologie“ v předkřesťanském starověku a u vybraných řeckých a latinských církevních autorů. Dále se zde ukazuje dlouhá kontinuální linie teologického typu poznání, ač takto nazývaného až později (s. 28).

Největší část knihy zaujímá historický přehled (s. 33–63), rozdělený do tří okruhů: (1) patristická teologie; (2) scholastická teologie; (3) od francouzské revoluce k II. vatikánskému koncilu. Autor upozorňuje, že se nejedná o dějiny teologie, nýbrž chce výběrově „popsat typické způsoby, jak se křesťanští myslitelé stavěli k předmětu své víry“ (s. 33).

Spekulativní rovině teologické vědy se Torrell věnuje ve třetí kapitole „Věda a moudrost“ (s. 64–85), v níž vychází z formulací dogmatické konstituce I. vatikánského koncilu *Dei Filius*. Po části zaměřené na vztah rozumu a víry přechází autor ke třem navzájem komplementárním způsobům, kterými spekulativní teologie uchopuje zjevené pravdy: (1) díky analogii, (2) díky

vztahům jednotlivých tajemství mezi sebou, (3) díky vztahům, které mají jednotlivá tajemství k poslednímu cíli člověka. Pasáže o pochopitelnosti tajemství a tématu Boha v teologii uzavírá korektivem subjektivního nasazení vědce: „Teolog nesmí pohrdat rozumem činným v oblasti víry, ale přesto si musí stále pokorně uvědomovat svoji situaci a nikdy nezapomínat, že své úsilí o poznání vyvíjí na pozadí zásadního nevědění“ (s. 75).

Jean-Pierre Torrell následně rozvíjí v intencích svatého Tomáše úvahu o integrování vědy do celku moudrosti a z této provázanosti vyvozuje specifický úkol teologie, jež na rozdíl od jiných věd neobhazuje pouze vlastní principy, nýbrž i principy společné všem vědám, což náleží do oblasti teologie fundamentální (s. 80–85). Kromě ukazování vnitřní koherence teologie jako celku má fundamentální teologie také zdůvodňovat víru v dialogu s těmi, kdo ji nevyznávají. Tím se Torrell dostává k obhajobě teologie jakožto praktické vědy, respektive vědy se spekulativním i praktickým rozměrem.

Čtvrtá kapitola věnovaná pramenům a metodě (s. 86–107) navazuje na předchozí pasáže a klade si za cíl strukturovat pozitivní teologii, přičemž doplňuje předchozí výklad texty II. vatikánského koncilu. Zaměřuje se především na konstituci *Dei verbum* a ukazuje vzájemnou provázanost Písma svatého s tradicí, teologií i církví. Torrell přitom podtrhuje fakt, že od sebe nelze odtrhnout tři současně působící faktory rozvoje tradice: (1) teologický výzkum doprovázený kontemplací, (2) *sensus fidei* celé církve a (3) kázání víry nástupci apoštolů (s. 88). Poté pokračuje výčtem některých exegetických metod.

Pátá kapitola „Současné proudy a problémy“ (s. 108–151) zachycuje stav teologie na začátku devadesátých let 20. století. Torrell poukazuje na nesnadno postihnutelnou situaci v teologické vědě po II. vatikánském koncilu, kdy se v ní začali více prosazovat noví protagonisté (odborníci z mimoevropských kulturních okruhů, laici, ženy), nová témata (antropologický obrat, politická orientace teologie) i nové přístupy (důraz na situovanost teologie a teologa, na dějinnost). Věnuje se přehledově hermeneutické teologii, teologii osvobození, feministické a pastorální teologii. Posledním projednávaným tématem je vztah teologie a učitelského úřadu církve. Zde autor konstatuje, že se nejedná o vztah konkurenční (tj. odnímání kompetencí a jejich přiznávání druhé straně), nýbrž konvergenční (tj. dvě odlišné funkce sloužící stejnému účelu). Trvá přitom jak na zachování různých úrovní autority vyjádření magisteria, tak na teologové souhlasu s učením církve v oblasti víry a mravů.

Po závěru z roku 1990, poukazujícím na stálou životaschopnost teologie, pokračuje český překlad knihy doplňkem z druhého vydání z roku 2008. Postskriptum (s. 154–165) navazuje na pátou kapitolu a reaguje na novější posuny v oblasti teologického bádání, komentáře se týkají především francouzského prostředí a dokumentů vydaných vatikánskými dikasteriemi. Přestože se jedná o přehledné a dobře provázané části textu, z důvodu odstupu dvaceti let a značné výběrovosti není v této části příručka zcela dostačující.

Souhrnně můžeme vyzdvihnout pět přínosů publikace. (1) Knihu lze úspěšně použít jako jeden z možných úvodů do studia teologie, který je psán přístupnou formou a zohledňuje různé čtenářské úrovně stručnými odbočkami s výkladem kontextu nebo vysvětlením původu slova. Pro ještě lepší práci s textem by studenti i jiný zájemce jistě přivítal věcný a jmenný rejstřík. (2) Torrell ve své práci důsledně aplikuje zachovávání jednoty víry a plurality teologických přístupů a (3) zdůrazňuje potřebu reagovat v jisté míře na vnější podněty, tedy na přítomnost neustálého kontinuálního vývoje teologické reflexe. (4) Odmítá také opuštění jednoty teologie jako celku na úkor jednotlivých specializací, jejichž přítomnost je jistě pozitivní. (5) Autor též varuje před zapomínáním na Boží prvenství v dialogu s člověkem: „Je sice pravda, že teologie je ‚řečí o Bohu‘, ale teolog nesmí nikdy zapomenout, že tato řeč je v první řadě řečí Boha, který nám ji ve svém slově nabízí“ (s. 90).

První uvedený přínos je v českém prostředí zvláště vítaný, protože kromě „Úvodu do teologie“ Dominika Duky z roku 1998 neměl student katolické teologie podobnou základní příručku k dispozici. Můžeme se tak – s vědomím spojení Torrellových textů z let 1994 a 2008 do jednoho celku – připojit k názoru pisatele předmluvy Tomáše Petráčka, že „přehlednost, srozumitelnost a typicky francouzská jasnost výkladu jistě i u nás zjednájí této příručce pevné místo v knihovnách“ (s. 13).